KLEBONIŠKIŲ NEĮTVIRTINTA GYVENVIETĖ

Bronius DAKANIS

DKIM prašymu 2004 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai Kleboniškių kaime (Radviliškio r., Šeduvos sen.). Tyrimais siekta nustatyti kaimavietėje aptiktos neįtvirtintos gyvenvietės ribas.

Tyrimai vykdyti 18 vietų, kur kasti 1 m^2 dydžio šurfai. Pastarųjų vieta derinta su DKIM direktoriumi Egidijumi Prascevičiumi. Didžioji šurfų dalis (16) tirta kaime, DKIM Kleboniškių kaimo buities ekspozicijos teritorijoje: 9 – kaimo V pusėje (tarp gatvės ir Daugyvenės dešiniojo kranto), 7 – R pusėje (tarp gatvės ir kaimo R apvažiavimo). Du šurfai tirti ties kaimu jau Daugyvenės kairiojoje pakrantėje. Tyrimų metu aptikta neįtvirtintai gyvenvietei būdingų radinių: lipdytų puodų šukių lygiu paviršiumi ir molio tinko gabalėlių, o šurfe 7 – ir išlikęs iki 15 cm storio jos kultūrinis sluoksnis. Taip pat rasta ir kaimavietės dirbinių: žiestų puodų šukių (kurių dalis glazūruota), kalvio darbo vinių ir kitokių radinių. Kleboniškių neįtvirtinta gyvenvietė pagal aptiktus archeologinius radinius datuojama I tūkst. antrąja puse ir skiriama grublėtosios keramikos kultūrai. Kaimo, įkurto po valakų reformos, vietą rodo XVI–XX a. radiniai.

Kleboniškių neįtvirtinta gyvenvietė yra tik 50 m į PR nuo Pakalniškių piliakalnio, vadinamo Kleboniškių kalnu, Piliakalniu, su papėdės gyvenviete (A 629K) ir pilkapynu (A 628). Tyrimų metu nustatyta jos teritorija užima 4,265 ha. Neįtvirtinta gyvenvietė 2006 m. įrašyta į NKVR Archeologinių vietų sąrašą.

UNFORTIFIED SETTLEMENT AT THE KLEBONIŠKIAI VILLAGE

In 2004 in the Kleboniškiai Village (Radviliškis district) 18 test pits were excavated (18 m^2 in total). Traces of an unfortified settlement of the second half of the 1st millennium A.D. were discovered: hand-made potshards with a smooth surface and pieces of clay daub. Wheel-made pottery shards (part of them glazed) and iron nails made by a blacksmith are attributable to the 16th–20th century village occupying the site.

VYSKUPIŠKIŲ PILIAKALNIS

Olegas FEDIAJEVAS

2004 m. pratęsti ir baigti archeologiniai tyrinėjimai Vyskupiškių piliakalnyje (Klaipėdos r.), pradėti 2003 m. (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 33). Piliakalnyje iš viso ištirtas 60 m^2 plotas. Tyrinėjimams parinktos vietos, kur pagal tvarkymo darbų projektą buvo numatyta iki natūralaus grunto byrėjimo kampo nukasti piliakalnio šlaitus. Pirmas 15 m^2 dydžio plotas (plotas 3) tyrinėtas į R nuo 2003 m. tyrinėto ploto 2, pratęsiant jį į aikštelės Š pakraštį ir šlaitą. Kaip ir 2003 m. kultūrinis sluoksnis su grublėta ir lygiu paviršiumi keramika bei smulkiais degėsiais aptiktas iš karto po velėna, 10–15 cm gylyje. Maksimalus jo storis aikštelės link siekė 40 cm, ties šlaitu – iki 20 cm. Kultūrinis sluoksnis – pilkas smėlis ir priesmėlis. Įžemis, pasiektas 55–60 cm gylyje, – priemolis. Lyginant su ankstesnių metų

tyrinėjimais, plote 3 aptikta gerokai mažiau radinių – iš viso rasta 11 smulkių šukių, iš kurių 6 stambiausios (didžiausia – 3,8 cm skersmens) registruotos.

Antras 45 m^2 dydžio plotas (plotas 4) ištirtas ant Š šlaito, ties pylimu susidariusios erozijos vietoje, tuo pačiu padarant jo pjūvį. Plotas buvo 15 m ilgio, apie 3 m pločio (į šlaito pusę jo kraštinė nelygi), matuotas taip, kad pjūvis apimtų visą pylimą ir apie 3 m ilgiu užgriebtų papilį. Piliakalnio pylimas – 12 m pločio. Jo išlikusios dalies ilgis – 11 m. Iš aikštelės pusės pylimas iškilęs per 2 m, iš papilio – per 2,5 m. Stratigrafiškai pylimo pjūvyje išsiskyrė keli sluoksniai (žr. V pav., p. 324). Viršuje buvo nuo 20 cm šonuose iki 80 cm viršutinėje dalyje juodas dirvožemis, po juo – iki 50 cm storio šviesaus priesmėlio sluoksnis, suplūktas ant 60–70 cm storio šviesiai pilkos žemės su gausiais degėsiais ir pelenais. Dar giliau buvo iki 20 cm storio tamsesnio rudo priemolio sluoksnis su angliukais, po kuriuo pasiektas šviesaus priesmėlio įžemis. Nuo papilio pusės pylimas buvo atskirtas apie 1,5 m gylio grioviu, šiuo metu užneštu juodu dirvožemiu su žymiais degėsiais, todėl natūroje neišsiskiriančiu. Nuo aikštelės pusės peleningojo sluoksnio lygyje atidengtas 2,5x1,5 m dydžio akmenų grindinio plotelis. Panašu, kad grindinys į aikštelės pusę gali tęstis. Grįsta palyginus smulkiais akmenimis – dauguma 5–8 cm dydžio, vos keliolika didesnių nei 10 cm skersmens. Į piliakalnio aikštelės pusę grindinys žemėjo – aukščio skirtumas tarp jo kraštinių akmenų siekė iki 40 cm. Šiame plote taip pat mažai radinių – viena šukė lygiu paviršiumi aptikta suplūktame priesmėlyje, dvi grublėtos keramikos ir viena lygiu paviršiumi rastos griovyje, kelios smulkios šukelės lygiu ir grublėtu paviršiumi aptiktos grindinyje ir žemiau jo lygio. Iš viso registruotos 9 šukės. Taip pat griovyje, apie 30 cm virš įžemio gylyje, rastas pirmasis ir vienintelis individualus radinys – 13x13x197 mm dydžio kaldintos geležies kaltas ar akėčių virbas. Kadangi jokios organikos, išskyrus smulkius medžio angliukus, aptikta nebuvo, radiokarbono tyrimams buvo surinkti keli stambiausi angliukai iš įvairių ploto vietų prie įžemio. Iš vieno mėginio, paimto griovio dugne, pavyko nustatyti griovio iškasimo datą – IX–X a. Tai leidžia daryti prielaidą, kad pirminiame piliakalnio apgyvendinimo etape, kurį tiksliai chronologiškai nustatyti trūksta duomenų, pylimo vietoje buvo pastatyti mediniai įtvirtinimai ar pastatai. Šiems sudegus ant jų pelenų iš priesmėlio ir juodžemio supiltas pylimas bei išorinėje pusėje iškastas griovys. Pylimo turėta būti aukštesnio ir siauresnio, vėliau viršutinė dalis nuslinko ar buvo nuarta, užpildama nuo aikštelės pusės buvusį grindinį bei išorėje buvusį griovį. Pagal 2003–2004 m. tyrinėjimų medžiagą Vyskupiškių piliakalnis turėjo būti apgyvendintas VIII–X a.

VYSKUPIŠKIAI HILL-FORT

In 2004 in the Vyskupiškiai hill-fort an area of 60 m^2 was investigated. In the trench No. 3 (15 m^2) next to the trenches investigated in 2003 a 0.2–0.4 m thick cultural layer with several smooth and rusticated pottery shards and charred wood particles was found. In the trench No. 4 (45 m^2) the rampart section was made. The rampart was mounded on the burned earlier wooden fortifications in one step using sandy loam and black earth. In front of the 2 m high rampart from the side of the foot settlement there was a ditch presently being 1.5 m deep. From the side of the flattened top a 1.5x2.5 m fragment of small stones pavement was uncovered. In this trench several potshards and a graver or a harrow bar were found. Applying the radiocarbon dating method to the charcoal found in the ditch the rampart formation and the ditch excavation were dated to the 9th–10th century.

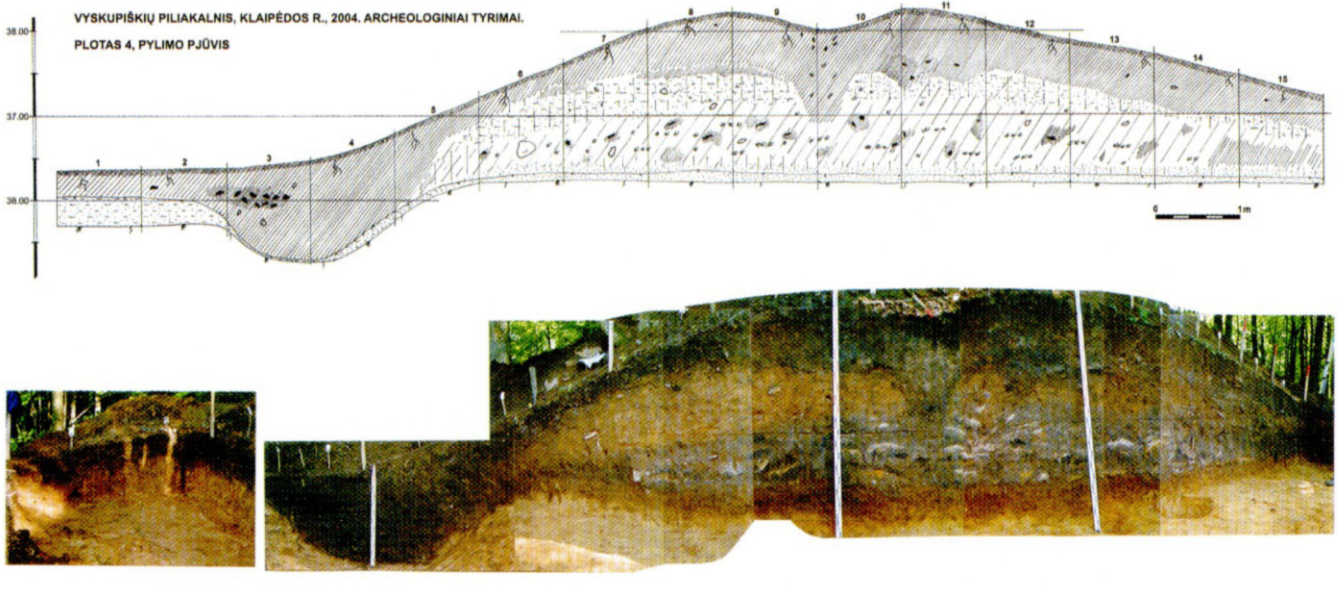

V pav. Vyskupiškių piliakalnis. Pylimo ir jo papėdėje iškasto griovio pjūvis. *O. Fediajevo nuotr. ir pieš.*

Fig. V. Vyskupiškiai Hill-fort. Section of a rampart and a ditch.